

**Česká zemědělská univerzita v Praze**

**Provozně ekonomická fakulta**

**Katedra ekonomických teorií**



**Teze bakalářské práce**

**Vývoj platební bilance České republiky 2003- 2013**

**Lenka Dosedělová**

© 2015 ČZU v Praze

## **Souhrn**

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část je založena na obecné definici platební bilance, praktická část následně vymezuje vývoj platební bilance v letech 2003 až 2013. V první části práce jde zejména o definování platební bilance z hlediska její horizontální a vertikální struktury. U horizontální struktury jsou podrobněji popsány jednotlivé položky. Teoretická část práce je vytvořena na základě studia odborné literatury a respektování zásad Mezinárodního měnového fondu. Praktická část práce prezentuje nejvýznamnější faktory určující vývoj platební bilance České republiky za období 2003 až 2013. Podkladem pro vytvoření praktické části jsou data poskytovaná Českou národní bankou.

**Klíčová slova:** Běžný účet, Česká republika, devizové rezervy, finanční účet, kapitálový účet, platební bilance, zahraniční obchod.

## **Cíl práce a metodika**

Hlavním cílem práce je identifikovat nejvýznamnější faktory, které působí na vývoj platební bilance České republiky během období 2003 až 2013. Dílčími cíli bakalářské práce jsou vytvořit teoretické zázemí řešené problematiky, provést rozbor vývoje jednotlivých položek za sledované období a u zásadních účetních položek platební bilance provést meziroční srovnání.

Teoretická část práce je vytvořena na základě metodiky Mezinárodního měnového fondu, jejímž definováním je respektována horizontální struktura platební bilance. Horizontální struktura je tvořena běžným, kapitálovým a finančním účtem, dále pak vyrovnávacími položkami (položka chyb a opomenutí, změna devizových rezerv). Teoretická část práce je následně zpracována na základě studia odborné literatury. Praktická část práce vychází z poznatků získaných v teoretické části. V práci je proveden rozbor velikostí dílčích účtů platební bilance za časové období 2003 - 2013, data byla získána z veřejně dostupných zdrojů České národní banky. Zdrojem dat pro období let 2003 - 2010 jsou Zprávy o platební bilanci, poté ale bylo vydávání těchto zpráv ukončeno a platební bilance se stala součástí Zpráv o inflaci. Tyto zprávy, ale neposkytují dostatečná data. Dalším zdrojem pro čerpání dat se stal Český statistický úřad a jeho Statistická ročenka České republiky z roku 2014. V poslední části práce jsou zhodnoceny výsledky analýzy a předloženy relevantní závěry.

## Úvod

Platební bilance je statistický účetní výkaz, který respektuje pravidla podvojného účetnictví. Výkaz sumarizuje všechny ekonomické transakce mezi domácími a zahraničními subjekty během daného časového období (nejčastěji jeden rok). Platební bilance je jako celek vždy vyrovnaná. Přebytek, popřípadě schodek bilance je kompenzován zvýšením nebo snížením devizových rezerv, které jsou v držení České národní banky. Platební bilance je také jedním z ukazatelů „magického čtyřúhelníku“, který slouží pro měření výkonnosti národního hospodářství. Mezinárodní měnový fond stanovil ve své metodice horizontální strukturu platební bilance. Ta je členěna na položky běžného, kapitálového a finančního účtu. Dále jsou vymezeny položky vyrovnávající platební bilanci (položka chyb a omylů a změny devizových rezerv). Ve své vertikální struktuře se položky platební bilance dělí na kreditní – přinášející peníze do země a debetní – přinášející odliv peněz ze země.

## Závěr

V bakalářské práci byl proveden rozbor velikosti jednotlivých účtů platební bilance zaměřený na určení nejvýznamnějších faktorů, které ovlivňovaly její vývoj.

Běžný účet platební bilance je po celé sledované období v záporných hodnotách. Tento deficit byl způsoben vývojem obchodní bilance, bilance služeb, výnosovou bilancí a bilancí běžných převodů. Obchodní bilance deficit vyrovnávala, její hodnoty jsou za celé sledované období kladné, nejvyšší hodnoty dosahovala v roce 2009 (180,6 mld. korun), díky kladným směnným relacím. Oproti tomu rok 2010 působil protichůdně, obchodní bilance zaznamenala vysoký pokles, který byl způsoben domácí poptávkou po dovozu zboží. Bilance služeb také deficit platební bilance vyrovnávala. Nejvýznamnější kladné bilanční saldo bylo evidováno pro rok 2008, kdy se bilance dostala do nejvyšších hodnot za celé sledované období. Vývoj zapříčinila zahraniční poptávka po širokém spektru služeb, především u poradenských služeb v podnikání nebo služeb spojených s výpočetní technikou. Následující rok však hodnoty přebytku obchodní bilance klesly k nejnižší hodnotě za celé období (27 mld. korun), což bylo způsobené zejména poklesem výnosu ze služeb z oblasti mezinárodní přepravy zboží a osob. Deficit platební bilance byl zejména ovlivněn zápornou výnosovou bilancí. Od počátku sledovaného období docházelo

k narůstání schodku výkonové bilance, extrémní pokles nastal v roce 2008, kdy se hodnota deficitu dostala na -230,9 mld. korun. Příčinou tohoto poklesu bylo snížení výnosů z portfoliových investic. V dalším roce došlo k zlepšení situace díky odlivu zahraničních pracovníků a s tím spojených výdajů na mzdy. Účet běžných převodů se během období 2003 – 2013 vyvíjely bez větších výkyvů, jeho vliv na celkový vývoj běžného účtu není tedy tak podstatný.

Kapitálový i finanční účet vyrovnávaly schodek běžného účtu. Vývoj kapitálového účtu s výjimkou roku 2004 vykazuje přebytek. Nejvýznamnější nárůst proběhl v roce 2009, kdy došlo k vyššímu čerpání příjmů ze strukturálních fondů Evropské unie. Finanční účet vykazuje po celé sledované období kladné hodnoty. Nejvýznamněji se na vývoji podílely přímé investice. V roce 2005 hodnota přímých investic činila 242,7 mld. korun, nejvíce za sledované období. Tento vysoký růst byl ovlivněný jednorázovými prodeji velkých společností nerezidentům (Telecom, Unipetrol, televize Nova). Naopak tomu, rok 2009 přinesl velký propad (propad na 26, 4 mld. korun) způsobený poklesem zahraničních investic v tuzemsku. Portfoliové investice vývoj finančního účtu kladně ovlivnily zejména v roce 2010, kdy jejich hodnota činila 157,4 mld. korun. Další položky finančního účtu působily jen nepatrně.

Celkové saldo platební bilance bylo za sledované období kladné, Česká republika měla ve vztahu k zahraničí více pohledávek než závazků. Vyrovnávací položky platební bilance narůstaly.

### **Seznam použité literatury**

BRČÁK, J., SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

DURČÁKOVÁ, J., MANDEL, M. *Mezinárodní finance. 4. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Management Press, 2010. 494 s. ISBN 987-80-7261-221-5.

MANDEL, M, TOMŠÍK, V. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*. 2 rozšířené vydání. Praha: Management Press, 2008. 367 s. ISBN 978-80-7261-185-0.

PAVELKA, T. *Makroekonomie: základní kurz*. 2. vydání. Slaný: Melandrium, 2007. 278 s. ISBN 978-80-86175-52-2.